

אמונה איתנה, היא היסוד להתקדש בקדושת השבת ולהשראת השכינה!!!

הקדושים שלא זכו לקבל המדריגות הנעלות רק בבחינת איתערותא דלעילא ולא בזכות עצמם], ולכן אז נאמר להם "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" שהפסוק מתייחס להאדם, כדי להורות שכשהאדם נמצא במצב כזה, הרי הוא צריך לעבוד בעצמו, כי הלא עוד לא הגיעו למעלת 'עושי' רצונו של מקום'.

אולם, לאחר שקבלו עליהם עול התורה וזכו לעמול בה ולהתייגע בדבריה, אז הגיעו למדריגה של 'עושי' רצונו של מקום', שמלאכתם נעשית על ידי אחרים, ולכן שפיר נאמר להם אז בלשון 'תעשה' המתייחס לאחרים ולא להאדם עצמו, כדי להורות שכהאדם נמצא במצב מרומם של 'עושי' רצונו של מקום' אז נעשו מאליהן כל הצטרותיו.

« כמה דיוקים בפרשת שמירת השבת »

כתוב בפרשתנו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה', כל העשה בו מלאכה יומת (שמות לה, א-ב). והמפרשים התקשו, לשם מה הזכירה התורה 'ששת ימים תעשה מלאכה' הלא המצווה היא רק לשבות ביום השביעי, ולא לעבוד בששת ימי המעשה.

עוד דייקו המפרשים, במה שהכתוב מתבטא בלשון נפעל, 'ששת ימים תעשה מלאכה', שמשמע כאילו שהמלאכה נעשית ע"י אחרים ולא ע"י האדם עצמו, וכן צ"ב כפל הלשון של 'שבת שבתון', שמשמע שיש כאן איזה שביטה חזקה ומיוחדת.

« ישנם שני שביתות, שביתה גשמית, ושביתה והתענגות רוחנית »

ועל פי זה מבואר גם כפל הלשון של 'שבת שבתון', כי הנה אי' בספרים הק', שבשבת קודש ישנם שני חלקים, החלק הפשוט הוא, עצם השביתה ממלאכה, שבוה שווים כל בני ישראל יחד, שכל אחד שובת ונח ממלאכתו ואינו עוסק בשום דבר אסור או דבר חולין, והחלק השני הוא הרגשת קדושתו ורוממותו הפנימית הרוחנית של השבת, שבוה לא שווים כולם כאחד, אלא כל אחד כפי דרגה דיליה, וכפי השגתו והתעלותו, זוכה לחוש התעלות והתקדשות מאור קדושת השבת, אם רב ואם מעט.

והנה מי שזוכה להתעלות לבחינת 'עושה' רצונו של מקום' ומלאכתו נעשית על ידי אחרים במשך כל ששת ימי המעשה, אדם כזה כאשר מגיע יום השבת, אין זה משמש אצלו ליום מנוחה במובנו הגשמי, כי האדם לא עבד ולא יגיע כלל במשך ימות השבוע, ולכן הוא יכול להרגיש ולהתענג מקדושתו הפנימית של היום וההתרוממות הרוחנית.

אולם מי שאינו זוכה לבחינה זו, ועדיין מלאכתו נעשית על ידי עצמו, הרי הוא מקבל את יום השבת כיום מנוחה גשמית גרידא, מעצם היגיעה מעמל ששת ימי המעשה, וקשה לו לחוש גם ההתענגות הרוחנית הפנימית שיש בשבת קודש.

ולכן מדויק היטב, שרק כאן כאשר מצבם של כלל ישראל מוגדר כמצב מרומם של 'עושי' רצונו של מקום' ומלאכתו נעשית ע"י אחרים, מבטא התורה הק' את שביתת השבת בכפל לשון של 'שבת שבתון', משא"כ לעיל בזמן מתן תורה, שאז היו כלל ישראל עדיין במצב של אין עושי' רצונו של מקום, כנ"ל, לכן כתוב רק פעם לשון אחת של שביתה.

אולם האדם צריך לדעת שבוודאי גם כאשר הוא עוסק וטרוד בפרנסתו בששת ימי המעשה, הוא יכול ומוטל עליו להתכונן בהכנה

וכמו"כ גם בפרשת כי תשא נקטה התורה הק' בשינוי לשונות אלו כמו שנאמר ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש ליהוה כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת (שמות לא, טו).

לעומת זה כאשר מעיינים בפסוקים של עשרת הדברות רואים שלא כתבה התורה כלל את כל שינוי הלשונות הללו רק כתוב ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה (שמות כ, ט-ו). וצ"ב מדוע לא כתבה התורה הקדושה את כל הלשונות במטבע אחת, ולמה שינתה התורה את הלשונות דוקא בפרשת כי תשא וויקהל.

« בזמן שעושי' רצונו של מקום מלאכתו נעשית ע"י אחרים »

בפירוש המלבי"ם (לעיל לא, טו) עמד על דיוקים אלו, ומבארם בהקדם מאמר חז"ל במסכת ברכות (לה): שבזמן שישראל עושי' רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם (ישעיהו סא, ה), ובזמן שאין ישראל עושי' רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי עצמם שנאמר ואספת דגנך (דברים יא, יד). והיינו שבשעה שבני ישראל זוכים ועומדים במדרגה עליונה של עושי' רצונו של מקום, יש

להם זכות מיוחדת שאינם צריכים לעמול במלאכות הגשמיות של זריעה וקצירה וכו', והיא נעשית להם על ידי אחרים (כדי שיוכלו בעצמם להתפנות לעבודת ה' בלי מפריעים), אולם כשאינם במעלה זו של עושי' רצונו של מקום, אין להם יתרון מיוחד זה והם צריכים לעמול לבדם כדי להשיג מזונם.

ולכן כשעמדו בני ישראל בימים של קבלת התורה, זמן קצר ביותר אחרי שיצאו מטומאת ארץ מצרים, שאז עדיין לא התעלו לרום המעלות ממש, שהרי עוד לא זכו לעמול הרבה בתורה ובמצוות, [והגם שהם הגיעו לדרגות גבוהות ביותר במעמד קבלת התורה, אולם ידוע מספרים

"... לכן הקפידו
להנניסו כ'בריה
התיכון' של המשכן,
כדי להורות וללמד,
שהבריה התיכון של
השראת שכינתו ית'
בין ישראל לאביהם
שבשמים, תלוי
בחוזק בטחונם של
כלל ישראל
בהקב"ה..."

דרכה לקראת שבת המלכה, שגם הוא יתחבר וירגיש את חלק המנוחה הפנימית הרוחנית שבה.

וכמו שמבאר הכתב סופר (לא, טז) למה מוזכר דוקא במצות שבת שהוא 'לדורותם', הלא כל המצוות נאמרו לכל הדורות, אלא שבמדבר היו כלל ישראל מופרשים ומובדלים מן האומות, וגם לא היו צריכים לעבוד בששת ימי מעשה בעצמם, כי היה להם לחם מן השמים, ולכן היה להם קל לשבות ביום השבת, גם בשביתה הרוחנית הפנימית, ולהתקדש בקדושתה של שבת קודש, משא"כ כאשר יכנסו לארץ ישראל ויצטרכו לעבוד בששת ימי המעשה, עבודת האדמה איש תחת גפנו ותחת תאנתו, יהיה להם הרבה יותר קשה להתעלות ולהרגיש את קדושתה הפנימית הרוחנית של השבת, ולכן הדגישה התורה הק' דוקא במצוה זו, שזהו גם 'לדורותם', שהיינו שתמיד יהא מוטל עליהם העבודה לא לעשות את השבת רק מחמת מנוחת הגוף, אלא גם מחמת מנוחת הנפש, כדי להתקדש ולהתרומם.

« בריח התיכון להשראת השכינה, הוא בטחון חזק בהקב"ה »

הדעת זקנים בעלי התוס' (כה, ה) מביא בשם המדרש דבר מחודש ומופלא, ש'הבריח התיכון (שהיה בקרשי המשכן) היה ממקלו של יעקב אבינו, כד"א פי במקלי עִבְרָתִי אֶת הַיָּרְדֵן הַזֶּה (בראשית לב, יא), והביאו למצרים, וכשיצאו העלוהו עמו, וצריך להבין, מדוע טרחו כ"כ הרבה טרחות ושמרו על המקל הזה כדי לעשות דוקא ממנו את הבריח התיכון, הלא היו להם די והותר עצים ומקלות לעשות מהם הבריח התיכון.

בספר שם משמאל (פ' ויצא תרעה) מביא מדרש (ב"ר ס"ח ב) בזה"ל: "בשעה שלקח אליפז מיעקב את כל ממונו אמר יעקב- שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים, למלפני ולמעבדני, מאין יבוא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו', ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו', חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי (האם אני מאבד בטחוני בבוראי) חס ושלום לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה', ע"כ. ודקדקו המפרשים, דלכא"ו צב"ג וכי אפשר לומר שהיה ליעקב ח"ו רגע אחד של ספק אם השי"ת יעזור לו.

ומבאר, שבודאי לא התייאש יעקב אבינו לרגע מעזרתו ית', אלא כוונת המדרש הוא כדלהלן, שיש שני דרכים איך האדם משיג בטחונו בהקב"ה, ישנו אדם שמסיח דעתו מכל חששותיו ואינו מחשב חשבונות דרכי הטבע, אלא סומך את עצמו על הקב"ה שהוא יישר אורחותיו. אולם ישנה מעלה גדולה יותר, שהאדם כן מכניס ראשו ומחשב כל החשבונות הטבעיים הגשמיים, עד שמגיע להכרה אמיתית שעם כל דרכי וחשבונות הטבע, בלי עזרה מהקב"ה אין כח לשום גורם אנושי גשמי לעזור ולהושיע, והוא כענין 'ויתרון האור מן החושך', שלעומת שיש חושך בעולם ירגיש טובת ומתיקות האור עוד יותר, (וע"ש שמביא עוד יתרון).

וזהו כוונת המדרש, שמחשבתו הראשונה של יעקב אבינו לא היתה מחשבת יאוש ח"ו, אלא יעקב אבינו התנהג ע"פ דרך השני הנ"ל, שמקודם רצה להגיע למחשבה והכרה זו שאין לו שום תקווה ע"פ דרך הטבע לצאת ממצב הזה בכי טוב, ואח"כ התבונן שלמרות הכל הוא משיג מבטחו לגמרי על הקב"ה.

ועי' בזה"ק (ח"ב קצ"ח) שג"כ על זה הדרך, וז"ל (-בתרגום): "פתח ואמר, (תהלים קמו) "אשרי

שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו", וכי אל יעקב, ולא אל אברהם, ולא אל יצחק, אלא אל יעקב, משום שיעקב לא בטח באביו ולא באמו כשברח מלפני אחיו, והלך יחידי בלי ממון, כמו שנאמר (בראשית לב) "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", והוא בטח בהקדוש ברוך הוא, שכתוב (שם כח) "אם יהיה אלהים עמדי ושמרני וגו'", והכל שאל מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו", עכ"ל.

ועפ"ז ביאור הגאון ר' חיים שאול קאופמאן (בספרו משחת שמן פ' ויצא) את המדרש הנ"ל, שכיון שמקלו של יעקב אבינו, מורה ומבטא את חוזק בטחונו של יעקב אבינו בהקב"ה, לכן הקפידו להכניסו כ'בריה התיכון' של המשכן, כדי להורות וללמד, שהבריה התיכון של השראת שכינתו ית' בין ישראל לאביהם שבשמים, תלוי בחוזק בטחונו של כלל ישראל בהקב"ה.

« ריבוי השתדלות לא רק שלא מועיל, אלא מזיק »

והנה בדבר זה צריכים לזהר, שאם האדם עושה איזה פעולת השתדלות בזמן שלא היה צריך לעשותו, הרי לא רק שאינו מועיל בזה כלום, אלא שאף עלול להזיק לו ולישועתו שהוא מצפה אליו.

וכמו שכתבו הקדמונים (מעשי ה') לפרש הפסוק כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם (דברים ז, יז-יח), שבאתה התורה להודיע, שדווקא "אם תאמר רבים הגוים ממני" כלומר, רק כשאתה מכיר ואומר 'איך אוכל להורישם' והנך יודע שאין בכך עצמך להינצל מהם, אז מבטיחך הכתוב 'לא תירא מהם', כי הוא יצילך מהם ויושיעך, אבל אם חושב האדם שיכול בעצמו לשית עצה נגדם, ואינו תולה בטחונו בה', אזי יש לו לירא מהם, שמא יסתיר ה' פניו ממני, ח"ו.

« בשבת צריך האדם להרגיש שכל מלאכתו נעשית מאיליה »

והנה עי' בספר אפריון (להגר"ש גאנצפריד זצ"ל, בעל קיצור שלחן ערוך) שכ' בזה"ל: "אדם אשר אינו מאמין כי פרנסתו קצובה לו משמים והוא חושב כי במעשי ידיו ירויח יותר או פחות, קשה עליו שמירת שבת שכן הוא מדמה בנפשו כי בכוחו ועוצם ידו עשו לו את החיל הזה, וממילא הוא חושב כי יפסיד ממון אם ישבות ביום השביעי, שכן לדעתו אם היה עובד אותו יום היה מרויח יותר, ואם כן המאמין כי כל מזונותיו של האדם קצובה לו מרה, וכי אין פרנסתו תלויה במידת ההתעסקות, נקל לו לשמור את השבת כהלכתו, שאכן אין הוא מרגיש כי הפסיד דבר מה, שהרי מזוני קצוב לו בלאו הכי".

« מהו ההכנה הנכונה לשבת, כדי שהאדם »

אכן ירגיש את קדושתה

ועל פי כל הנ"ל מובן גם מדוע הקדימה התורה הק' את ענין של עבודת האדם בששת ימי המעשה בכלל, ובלשון 'נפעל' בפרט, כי התורה הק' רצה ללמדנו, כי גם באותן ששת ימי המעשה שהאדם עוסק בהשתדלויות לפרנס את עצמו, חובה עליו להאמין ולהתייחס אליה כאל מלאכה שכביכול נעשית מאליה, שלא יעלה על דעתו כי הוא העושה והמפרנס, אלא ידע כי הכל משמים וכאילו נעשית המלאכה מאליה.

וכשהאדם חי כל משך ימי השבוע במדרגה זו של בטחון, ועושה רק השתדלות באופן שהוא בגדר פורע את חובו, כיון שזהו גזירת המלך, אז הוא יכול לקבל ולשמור את השבת כראוי וכנכון, נמצא לפי"ז שמלאכתו של האדם במשך ששת ימי המעשה, משמשים כהכנה רוחנית לקבל קדושת שבת קודש.

תכלית מצות שקלים, להקנות מדת הענוה אצל האדם

המפרשים כתבו, כי תכלית מצוה הבאת השקלים הרי היה כדי לספור את ישראל באופן שלא יגרום שיהיה בהם נגף, וא"כ למה הקפיד הקב"ה שכלל ישראל יתנו מחצית השקל דוקא, ולא שקל שלם.

ופירשו, שכל המטרה בזה היה כדי להקנות ולחקוק אצל האדם ענוה והתחושה שהוא אינו שלם, ולכן גם השוה בין העני להעשיר, כדי לומר בזה, שבאמת הכל שלי, כי לי הכסף ולי הזהב, וכדי שהאדם יכיר שבאמת כל מה שיש לו ממנו ית' הוא.

ועד"ז ראינו מהגר"ד הקשר זצ"ל שאמר לפרש, שזה היה כוונת המן שבא לשקול שקלים לאחשוורוש, כי המן ברוב רשעותו וכפרנותו סבר את ההיפך, שזה שיש לו עושר וכבוד זהו סימן שיש לו כח בעולם הזה לשלוט ולהחליט, ונגד זה אמרו חז"ל דאמר הקב"ה 'כבר קדמו שקלי ישראל לשקליו', ר"ל, כי כלל ישראל במצות השקלים כהר הראו והכריזו שהכל ממנו ית', ואין לשום בריה בעולם שום כח כלל, והעשיר והעני כלפי הקב"ה שוים לגמרי.